

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 92. Vtrum Pater formeliter intelligat, & sit sapiens Verbo, hoc est Sapientia genita, Pater, & Filius formaliter se, & alia diligant Spiritu Sancto, hoc est amore procedente.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

solum intelligitur coexistere omnibus temporibus, & locis; ergo non est mirum, quod intelligere, & amare possint sumi consignificando in obliquo productiones ad intra non communes tribus Personis, adeoque notionaliter: omnipotentia, æternitas, & immensitas, possint sumi connotando productiones ad extra, vel coexistentiam temporis, & loco extrinsecis, quæ sunt communia omnibus Personis, adeoque solum essentialiter.

16. Cum demum opponitur in creatis intelligere, & amare non sumuntur dupliciter, essentialiter, & notionaliter; ergo neque in Deo. Respondeo, negando consequentiam. Disparitas est, quia ut dictum est num. 11. creatura non possunt intelligere, nisi producendo intellectionem, & non possunt amare, nisi producendo amorem; ergo intelligere, & amare non potest esse quid communius, quam producere intellectionem, & amorem, ac proinde comparari non possunt ad hoc, quod est producere intellectionem, & amorem, sicut aliquid communius, & sic essentialiter, ad aliquid minus commune, & sic notionaliter. At aliquæ Personæ diuinæ possunt intelligere, & amare, absque eo quod producant intellectionem, & amorem; ergo intelligere, & amare potest esse aliquid communius, quam producere intellectionem, & amorem, & sic comparari ad productionem intellectionis, & amoris, sicut actus essentialis ad notionaliter.

17. Ad 3. Concedo antecedens, & nego consequentiam. Disparitas patet ex modo dictis, siquidem ostensum est, in Deo intelligere, & amare esse communius, quam dicere, seu producere Verbum, & spirare amorem.

QVÆSTIO XCII.

Virum Pater formaliter intelligat, & sit Sapiens Verbo, hoc est Sapiencia genita, Pater, & Filius formaliter se, & alia diligant Spiritu Sancto, hæc est amore procedente?

1. Videtur, quod Pater ita producat Verbum, ut per ipsum Verbum producatum constituatur formaliter intelligens, ac sapiens, ac proinde sit sapiens sapientia genita; Pater, & Filius ita producant amorem, seu Spiritum Sanctum, ut constituantur formaliter se mutuo diligentes amore producto, hoc est Spiritu Sancto; primo quia in creaturis, qui producit verbum constituitur formaliter intelligens per ipsum verbum, & qui producit amorem, constituitur formaliter amans per ipsum amorem; ergo etiam in Deo.

2. Secundò id, quo per possibile, vel impossibile non existente, & remanentibus omnibus alijs, Deus non intelligeret, per se ipsum formaliter constituit Deum intelligentem; sed plures Patres, quos refert Ruiz disp. 74. de Tri-

nit. sect. 3. num. 3. dicunt, quod si per impossibile Deus non produceret Verbum, non intelligeret; ergo.

3. Tertiò Hieronymus in psal. 17. dicit. *Spiritus Sanctus nec Pater est, nec Filius, sed dilectio, quam habet Pater in Filium, & Filius in Patrem*: Augustinus lib. 6. de Trinit. cap. 5. circa initium dicit, quod *Spiritus Sanctus est, quo genitus à gigante diligitur, generatoremque suam diligit*; ergo à pari Pater intelligit Verbo, & est sapiens sapientia genita.

4. Respondeo, quod cum Augustinus lib. 83. quæstionum, q. 23. quæ est de Patre, & Filio, docuisset, quod *Pater eam genuit, qua sapiens dicitur sapientiam*, hoc retractans lib. 1. retract. cap. 26. dicit: *ubi dixi, quod eam ipse genuit, qua sapiens est, sapientiam; sed melius est, in quæstionem in libris postea de Trinitate tractauimus*. Lib. ergo 7. de Trinitate cap. 1. & 2. & lib. 15. cap. 7. examinans ex professo quæstionem docet, quod Pater non est formaliter intelligens Verbo, hoc est Sapientia genita, sed intellectione, & Sapientia ingenita, hoc est ipsa essentia diuina. Probat: nam si Pater esset sapiens, & intelligens non se ipso, sed Verbo, cum Verbum sit distinctum à Patre, Pater non esset sapiens se ipso, sed aliquo à se distincto; sed idem est Patri esse intelligentem, & sapientem, ac esse, & Deum esse; ergo Pater non esset se ipso, nec esset Deus se ipso, sed Verbo à se distincto, ac proinde Pater à Filio, tanquam à causa quasi formali haberet, ut intelligeret, ut sapiens esset, ut Deus esset, & ut absolute esset; sed hoc est absurdum: nam Pater à se, non autem à Filio habet intelligentem esse, sapientem esse, Deum esse, & absolute esse; & quia hæc omnia habet à se, dat illa Filio per generationem, & Spiritui Sancto per spirationem; ergo Pater se ipso, ac sua essentia intelligens est, Sapiens est, & Deus est, & sicut non est Deus Filio, sic non est intelligens, & amans Filio, tanquam causa quasi formali. Cum ergo dicitur, quod Filius est sapientia Patris, non significatur, quod Filius sit sapientia, qua Pater constituatur formaliter sapiens, sed solum significatur quod Filius est sapientia genita à Patre, qui Pater per se ipsum est sapientia ingenita: & Filius est Sapientia de Sapientia, sicut est lumen de lumine, Deus de Deo, & in hoc sensu Apostolus 1. ad Corint. 1. Christum vocat Dei virtutem, & Sapientiam, quia est Virtus, & Sapientia, de Sapientia. Verba Augustini 15. de Trinit. cap. 7. sunt. *At verò in illa Trinitate quis audeat dicere Patrem, nec se ipsum, nec Filium, nec Spiritum Sanctum intelligere, nisi per Filium, nec diligere nisi per Spiritum Sanctum?* Et paulò post: *Si sibi solus sibi Filius intelligit, ut intelligentia sit, & sibi, & Patri, & Spiritui Sancto, ad illam reditur absurditatem, ut Pater non sit sapiens de se ipso, sed de Filio, nec Sapientia Sapientiam genuerit, sed ea Sapientia Pater dicatur sapiens esse, quam genuit. Vbi enim non est intelligentia, nec sapientia potest esse, ac per hoc si Pater non intelligit ipse sibi, sed Filius intelligit Patri, profecto Filius Patrem sapiens*

tem esse facit. Et si hoc est Deo esse quod sapere, & ea illi essentia est, qua sapientia, non Filius à Patre, quod verum est, sed à Filio potius habet Pater essentiam quod absurdissimum, atque falsissimum est. Hanc absurditatem nos in libro septimo discussisse, conuicisse, abiecisse certissimum est. Est ergo Deus Pater sapiens ea, qua ipse sua est sapientia, & Filius Sapientia Patris de Sapientia, quod est Pater, de quo genitus est Filius. Augustinum secuti sunt Magister sententiarum in 1. dist. 32. S. Thomas, & omnes Scholastici.

5. Potest quari, vtrum possit etiam dici, quod Pater licet intelligat se ipso, & per suam essentiam, tamen intelligat etiam, & sit sapiens Verbo à se genito; & quod Pater, & Filius, licet diligant se ipsis, diligant etiam Spiritu Sancto, seu amore producto? hoc autem est quærere, vtrum intelligere, & amare dicantur non solum essentialiter, sed etiam notionaliter?

8. Respondeo duas esse quæstiones, alteram grauissimam, & de re, alteram de nomine, & minoris momenti. Prima quæstio grauissima, & de re est, vtrum Pater sit intelligens, & sapiens solum per Verbum, seu Sapientiam genitam, ita vt se ipso, & sapientia ingenita non sit sapiens, neque intelligens; & vtrum solum sit amans per Spiritum Sanctum, ita vt se ipso, & amore ingenito non sit amans. Secunda de nomine, & minoris momenti est, vtrum Pater possit dici etiam sapiens, & intelligens per productionem Verbi, & per ipsum Verbum, ac proinde possit dici sapiens dupliciter, & per duplicem formam, seu quasi formam, primo per essentiam communem, & sic sit sapiens essentialiter, secundo per productionem Verbi, & per ipsum Verbum productum, & sic sit sapiens notionaliter. Proportionaliter quæritur, vtrum Pater, & Filius non solum se diligant per essentiam diuinam, sed etiam per spirationem Spiritus Sancti, & per ipsum Spiritum Sanctum, & sic se diligant, non solum essentialiter, sed etiam notionaliter? Augustinus examinat, & soluit quæstionem præcipue in primo sensu, vt patet ex illis verbis lib. 15. de Trinit. cap. 7. relatis num. 4. Superest, vt examinemus quæstionem in secundo sensu.

9. Tres possunt esse sententiæ. Primo aliqui, quos tacito nomine refert Sanctus Thomas 1. parte, quæst. 37. art. 2. dixerunt, quod sicut est falsa hæc propositio: *Pater intelligit Verbo productum*, ita est falsa hæc propositio: *Pater, & Filius diligunt se Spiritu Sancto*, ac proinde licet fuerit ab Augustino admissa loco citato num. 3. in tertio argumento, nihilominus censeri debet retractata in suo simili, cum nimirum lib. 1. Retract. cap. 26. retractauit hanc, *Pater est sapiens sapientia genita*.

10. Secundo dici potest, quod sicut diligere sumi potest dupliciter, hoc est essentialiter, & notionaliter, ideoque non solum est verum, quod Pater diligit se ipso, sed etiam, quod Pater diligit Spiritu Sancto, sic intelligere sumi potest tum essentialiter, tum notionaliter, ac proinde non solum est verum, quod Pater intelligit se ipso, & per suam essentiam, sed etiam est verum, quod Pater intelligit Filio.

liter, ac proinde non solum est verum, quod Pater intelligit se ipso, & per suam essentiam, sed etiam est verum, quod Pater intelligit Filio.

11. Tertia sententia Sancti Thomæ 1. parte quæst. 37. art. 2. quam sequuntur Theologi communiter, docet intelligere dici solum essentialiter, ac proinde esse falsam hanc propositionem, *Pater intelligit Filio*; diligere dici etiam notionaliter, ac proinde esse veram hanc, *Pater, & Filius se diligunt Spiritu Sancto*; & hanc sententiam existimo veram. Probatur auctoritate Augustini, qui cum lib. 83. quæstione cap. 23. dixisset, Patrem genuisse Sapientiam, qua sapiens est, hanc propositionem retractat lib. 1. retract. cap. 26. & lib. de Trinitate locis citatis, & ostendit Patrem non intelligere sapientia genita. At ipsdem lib. de Trinitate lib. 6. cap. 5. concedit Patrem, & Filium se diligere Spiritu Sancto, ac nullibi hoc retractat, imo cap. 26. lib. 1. Retract. approbat ea, quæ circa hæc docuerat in lib. de Trinitate. Confirmatur: nam voces habent significationem ex usu loquentium; sed Theologi communiter vocem diligendi sumunt tum essentialiter, tum etiam notionaliter, ita vt significet idem, ac *producere amorem*, vocem autem intelligendi sumunt solum essentialiter; ergo &c.

12. Disparitas autem est, quia ad significandam productionem verbi, institutum est verbum *dico*; ergo non est mirum, quod verbum *intelligo* non significet productionem verbi, ac proinde in diuinis non possit sumi notionaliter. At ad significandam productionem amoris non est institutum verbum distinctum à verbo *diligo*: verbum enim spirandi apud Scriptores profanos non significat productionem amoris, sed ab Ecclesiasticis assumptum est ad hoc significandum; ergo non est mirum, quod verbum *diligo* non solum possit significare hoc, quod est, *habere amorem vitaliter*, sed etiam hoc, quod est, *producere amorem*, ac proinde possit verè dici, Pater, & Filius se diligunt Spiritu Sancto, & sic possit sumi etiam notionaliter. Addit Sanctus Thomas citata quæstione 37. art. 2. quod sicut arbor dicitur florere, tum productione florum, tum ipsis floribus, sic Pater dicit Verbum, tum productione actiua Verbi, tum ipso Verbo producto: Pater, & Filius diligunt tum productione actiua amoris, seu Spiritus Sancti, tum ipso Spiritu Sancto. Addi rursus potest, quod licet non possit absolute, & sine addito dici, quod Pater intelligit Verbo, tamen potest cum addito dici, quod Pater intelligit notionaliter Verbo. Intelligere enim notionaliter idem est, ac dicere.

13. Ad 1. concedo antecedens, & nego consequentiam. Disparitas est, quia creaturæ non aliter possunt habere intellectum, & amorem vitaliter à natura intelligente, & amante, quam per hoc, quod intellectio, & amor sint producti à natura; ergo creaturæ intelligunt, & amant per hoc, quod habeant intellectum, & amorem.

QVAESTIO XCIII.

nem, & amorem productos à natura; sed intellectio producta est verbum &c; ergo creaturae formaliter intelligunt per verbum, & formaliter amant per amorem productum. E conuerso Deus intelligit, & amat per hoc, quod habeat actus intelligendi, & amandi à natura diuina; sed habet illos à natura, non per hoc, quod sint producti à natura, sed per hoc, quod sint ab ipsa natura, hoc est à se; ergo Deus intelligit, & amat, non per hoc, quod habeat actus intelligendi, & amandi productos, sed per hoc, quod habeat improductos; sed Verbum est intellectio producta, Spiritus Sanctus est amor productus; ergo Deus non intelligit formaliter per Verbum, neque amat per Spiritum Sanctum. Hinc sequitur creaturas producere verbum, & amorem ex indigentia, nimirum ad hoc, vt per verbum, & amorem habeant formaliter perfectionem intelligendi, & amandi; Deum è conuerso producere Verbum, & Amorem, non ex indigentia, sed ex abundantia. Nam quia supponitur per suam essentiam habere totam perfectionem intelligendi, & amandi, producit Verbum, & amorem, non vt ab illis accipiat perfectionem intelligendi, & amandi, sed vt hanc perfectionem communicet Verbo, & Spiritui Sancto, seu amori producto.

14. Ad 2. Patres citati non dicunt, quod ablato Verbo, & remanente essentia, Deus non intelligeret, sed solum dicunt vtunque, quod ablato Verbo, Deus non intelligeret, quod est verissimum, quia ablato Verbo, auferretur essentia diuina, vt potè quæ per seipsam est necessaria ratio, vt producatur Verbum, adeoque non potest esse sine productione Verbi. Propositio igitur Patrum est similis isti: *Si Sol naturaliter non illuminaret corpora extrinseca, non esset lucidus*; sed ex hac non sequitur, quod Sol formaliter sit lucidus per illuminationem, quia illuminat alia, sed solum sequitur, quod Sol est tale principium illuminandi, quod esse non potest, absque eo quod naturaliter illuminet; ergo ex propositione Patrum non sequitur, quod Deus formaliter intelligat per Verbum, sed solum sequitur, quod Deus esse non potest sine productione Verbi. Hæc igitur propositio: *ad intelligendum necessaria est productio Verbi*, est vniuersaliter vera, tum in diuinis, tum in creatis, sed modo diuerso. Nam in creatis necessaria est productio Verbi ex indigentia, vt creatura formaliter intelligat per verbum: in Deo necessaria est ex abundantia, vt Deus Verbo communicet perfectionem intelligendi. Idem dic proportionaliter de productione Spiritus Sancti.

15. Ad tertium patet ex dictis num. 4.

Virum Verbum diuinum procedat ab intellectu Patris, vt habente solum notitiam habitua-lem, seu speciem intelligibilem, an vt habente notitiam actuaalem?

1. Videtur Verbum diuinum procedere ab intellectu Patris solum vt habente notitiam habituaalem, seu speciem intelligibilem: primo quia verbum creatum procedit ab intellectu vt habente solum notitiam habituaalem; ergo etiam Verbum diuinum.

2. Secundo ex Augustino lib. 15. de Trinit. cap. 7. & 10. Verbum procedit ex memoria fecunda Patris; sed nomine memoriae significatur intellectus, in quantum habet speciem intelligibilem, per quam intelligit habitum, non autem in quantum habet intellectionem actuaalem; ergo.

3. Respondeo, quod in creatis verbum procedit ab intellectu, prout habente solum notitiam, sue intellectionem habituaalem, hoc est speciem intelligibilem: at in Deo Verbum procedit ab intellectu prout habente notitiam, seu intellectionem actuaalem perfectam; idemque dic proportionaliter de amore. Probatur: nam creatura producit verbum, & amorem, vt per ipsos constituatur intelligens, & amans; ergo creatura, præscindendo à productione Verbi, & amoris, non est actu, sed solum habitu intelligens, & amans, adeoque verbum, & amor in creatis procedunt ab intellectu, & voluntate, prout habentibus intellectionem, & amorem solum habituaalem, non autem prout habentibus notitiam, & amorem actuaalem. E conuerso Deus producit Verbum, & amorem, non vt per actus productos sit intelligens, & amans, sed quia iam est intelligens, & amans, adeoque Verbum, & Spiritus Sanctus procedunt ab intellectu, & voluntate prout habentibus intellectionem, & amorem actuaalem. Plura alia circa hæc explicabuntur inferius qu. 94.

4. Ad 1. patet ex dictis num. 3.

5. Ad 2. distingo maiorem: Verbum procedit ex memoria fecunda proprie, & strictè sumpta, nego; analogicè sumpta, concedo maiorem; distingo eodem pacto maiorem; & nego consequentiam. Memoria ex Aristotele est veluti locus, & thesaurus specierum intelligibilium: immò ipse Christus Matth. 3. memoriam vocat thesaurum, dicens *Scrīb m doctum proferre de thesauro suo*, hoc est de memoria sua noua, & vetera. In natura igitur intellectuali creata memoria est ipse intellectus, in quantum habet, & conseruat species obiectorum ante cognitorum, iisque speciebus vtens, potest, cum voluerit, promptè recollere obiecta, vt ante cognita; eo pacto, quo Mathematicus per memoriam conseruat species demonstrationum Euclidis, iisque cum voluerit vtens, potest promptè recollere tales demonstrationes.